

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÓDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

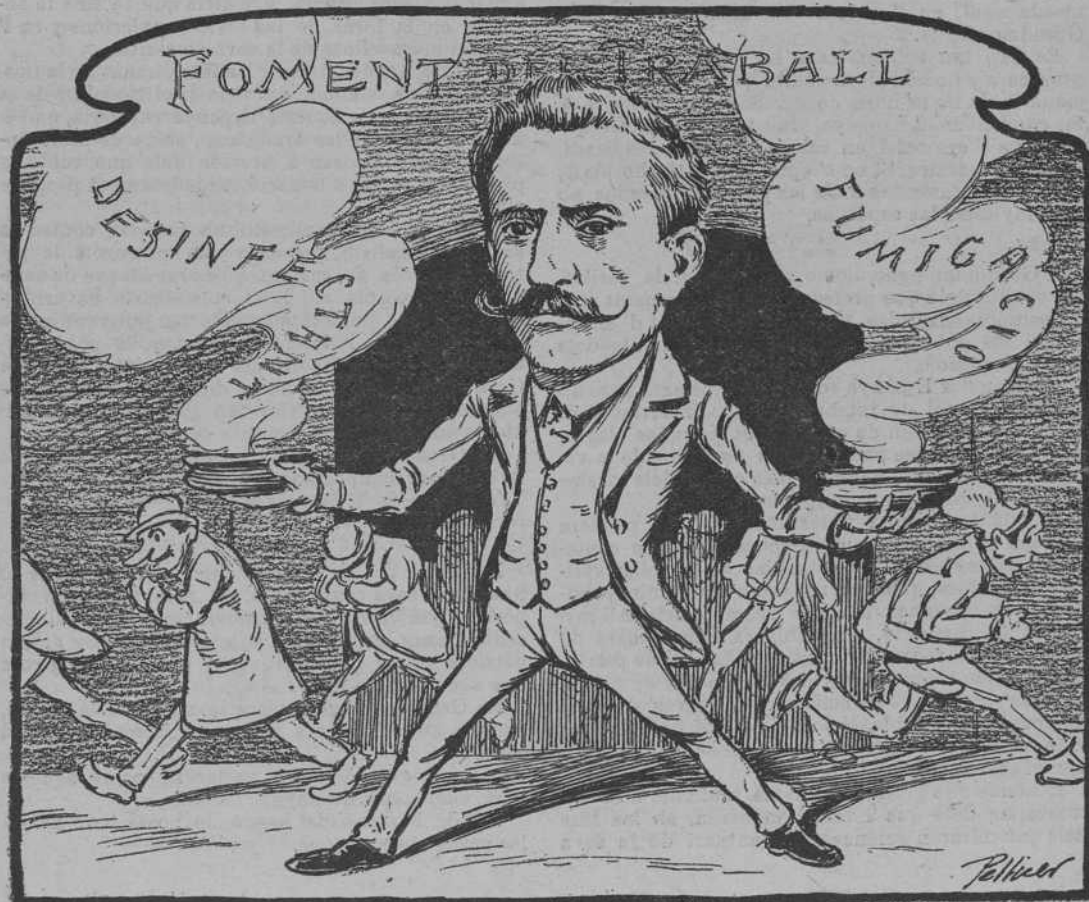
10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ
LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ
Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas.
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

LA CONFERENCIA DE 'N GRANDMONTAGNE

¡D' aixó se 'n diu una fumigació en tota regla!

CRONICA

GRANDMONTAGNE, francés pel seu apellido y argentí pel punt de ahont procedeix al venir á la Península, resulta ser un espanyol de cos enter pel seu naixement y, sobre tot, per la seva ànima. Desde l' hermosa ciutat del Plata l' han enviat aquí 'ls nostres compatriotas allà establerts pera que 'ns exposés ab la seva paraula vibrant y franca lo que pensan, lo que senten y, sobre tot, lo que desitjan, ells que son encare bons espanyols y no voldrían que la descubridora y conquistadora del gran continent americá acabés de perdre en aquellas terras l' última sombra de influencia, anoreada per las corrents avassalladoras de la civilisació moderna, implacable tant ab els pobles que s' adormen en l' atonia y la peresa, com ab els que 's petrifican en la vella tradició.

En Grandmontagne ha vingut á Espanya al emsamps que l' embaixada comercial se 'n anava á las regions del Rin de la Plata, lo qual implica per una y altra banda un mateix anheli de regeneració. Els Srs. Zulueta y Rahola anaren á estudiar de prop las condicions especials de aquell mercat que cada dia vá allunyantse més del nostre alcane; en cambi el digne representant de la Asociación Patriótica ha vingut á cumplir una tasca més important: la de desvetllar las energías de la patria espanyola, la de insuflarli á grans dosis l' esperit modern que ha de reviscolarla y enrobustirla pera lluytar ab profit y alcansar victoria. Casi estém per assegurar que 'ls diagnóstichs que hajan pogut formular els senyors Zulueta y Rahola resultarán estérils si s' arriba á prescindir de la terapéutica heróica preconizada aquí, en l' espona del malalt, pel doctor Grandmontagne.

Es aixó tan evident com ho es que l' América progresa y nosaltres en cambi permaneixém estacionaris. Ja no es hora de armonisar l' América á las condicions d' Espanya, sino tot lo contrari: qu' Espanya s' armonisi en tot y per tot á las condicions de América. Si no s' apressura á ferho aixís, trobará allà tancadas totas las portas y giradas ab desdeny totas las espatillas.

A Grandmontagne, home auster com la veritat, qu' es la religió que professa, no li ha preparat ningú pomposas rebudas, ni ningú ha tractat d' enterbolirli las potencias ab els vapors excitants dels vins espumosos.

Ha vingut á Espanya sol, com un pelegrí; pero ab un gran caudal de inteligencia, de sinceritat y d' energia, més amich de posar el dit sobre las llagas, que de afalagar las pessigolleras fruicions de la vanitat nacional; més llaminer dels crits y dels xiscles del malalt, que dels seus aplausos.

La vila de Bilbao fou testimoni de sos primers explets. Com á vasco qu' es, volgué que sos conterranis saborejessin las primicias de aquellas veritats saludables, que tan molestan als infinits partidaris dels convencionalismes acomodaticis. Ab cartuxos de dinamita, á semblansa dels miners de aquella terra, feu saltar á trosos las capas petrificadas de las hipocresias clericales, posant al descubert las ricas venas de activitat y progrés que pot explotar aquell poble, si accepta las condicions de la vida moderna, posantse al nivell dels que ab més energia las sustentan.

L' efecte que produhí 's revelá, tant com ab l' entusiasme dels que 'l compregueren, ab las iras dels que miraren amenassat el santuari de la seva

rutina, desde 'l qual s' empenyan en seguir exercint una injusta y pernicioso preponderancia.

Grandmontagne, ab una sola conferencia guanyá una gran victoria, despertant en aquest país, ahont tot sembla mort, un interés immens. Els ecos vibrants de la seva paraula repercutiren, no en el buyt de una soletat de cementiri, sino en las cordas cada dia més en tensió de la conciencia nacional.

Desde que parí á Bilbao, á Barcelona se l' esperava, y á Barcelona va venir, y á Barcelona ha parlat també. Va ferho dilluns á la nit, en el saló del *Foment del treball nacional*, davant de un núcleo de fabricants, entremesclats ab un altre núcleo de regionalistas, y ab un grapat de intellectuals, dels que lluytan y 's desviuben per la transformació d' Espanya. Aqueests últims constituían la part més adicta del auditori, l' única que tenia ab el conferenciant una compenetració més cabal y perfecta de anhels y de pensament.

***

Grandmontagne es un home jove, d' estatura no més que regular, secardi, tirant á ros y gasta ulleras. Adorna son rostre intelligent, encare que concentrat, un poblat y llarch bigotí. Parla un castellá endolcit per l' accent vasch y argentí, y á despit de aquesta dolsura resulta sumament enérgich. Son fraseig es concís y agut; y 's clava com claus, á cops de martell, tots ells ben aprofitats, tots ells sobre la cabota.

Fora del grupo dels intellectuals, en el *Foment*, refugi del proteccionisme industrial, y qu' en aquests últims temps ha acabat per convertirse ademés en una de las ciutadelas del regionalisme, havia de trobar un auditori més aviat hostil que propici; pero en Grandmontagne es prou valent per afrontar las situaciones més difícils, y 's diria que té una fé absoluta en la forsa de las sevas conviccions y en l' eficacia maravellosa de la seva sinceritat.

Y aixís pogué atacar l' endarreriment de la nostra industria víctima de vicis tradicionals y de la manera de ser de aquesta Espanya rutinaria, empedreida en las velles tradicions, plena de mortu insepults que s' oposan á la vida dels que voldrían progresar y fer á la nació verdaderament progresiva.

Y pogué també embestir ab fermesa contra la secta regionalista, pel dany que infereix á la patria espanyola ab sos intempestius afanyes de sembrar la discordia allí hont sols deuria haverhi l' armonia y la bona inteligencia per engrandir á la nació, donantli l' alternativa entre 'ls pobles civilisats. Ningú 'ls ha dit als regionalistas lo qu' en Grandmontagne. Y 'ls ho ha dit cara á cara, sense eufemismes, ab un valor tan gran, com es gran l' afecte que professa á la patria espanyola.

En Grandmontagne ab el seu nom desperta l' idea de un Siná llampaguejant. Quan assota, no maneja 'l fuet: maneja 'l llamp y al mateix temps que feireix illumina.

***

Res hem de dir sobre l' incident promogut al final de la seva conferencia. El president de la corporació que havia de considerarse honrada al concedir franca hospitalitat al gran escriptor y al bon patriota, tractá de controvertir alguns dels punts que aquest havia tocat.

En Grandmontagne descartá ab una sola frase, aquella que si no era una impertinencia, casi ho semblava.

—He vingut—digué—á parlar no sobre aquesta casa, sino sobre Espanya.

Y 'l Sr. Ferrer-Vidal hagué de posar punt final á las sevas observacions.

ALTA POSICIÓ

L'aristocràcia dels cotxeros ó 'ls cotxeros de l'aristocràcia.

Queda en el saló del *Foment* una atmosfera molt semblant á la que 's produheix, després de una forta y enérgica fumigació. Veurém com se las arregla 'l regionalisme, pera destruir l'efecte poderós dels conceptes emesos per un espanyol que 'ns porta de América, tot un tresor de idees y de anhels, de un ordre molt superior als tresors materials quan anavan á buscar en aquell continent els nostres antepassats. Tal vegada li dirán *foraster*.

Pero nosaltres li estrenyerém la mà y l'animerém á perseverar en la seva empresa concedintli un lloch de honor al cap-de-taula. Sempre es de agrair que 'ls homes que valen consagrin el seu talent al bé de la patria. Y es de bon veure que las fillas emancipadas donguin, quan vingui 'l cas, un bon concell á la mare vella, ajudantla á salvar, si está disposta á seguirlo, els últims restos del casi perdut patrimoni.

P. DEL O.

NITS DOLOROSAS

Fa temps que varem renyir y temps que no 'ns dihém res y temps que 'ns voldríam dir coses de molt interés.

Mes quan anem á trencar nostre mutisme inseqüé,

tú no 'm gossas á parlar,
ni jo, goso á parlar á tu.

Al trobarnos no 'ns mirém,
per fingir tením valor,
que l'odi al rostre portém
mentre 'l cor vessa d'amor!

ANGEL VILANOVA

LO DEL DÍA

¿Qué 's pensan qu' es lo del día?

¿La rabieta dels senyors del *Foment* perque en Grandmontagne, en lloch de raspallarlos á lo comissionista, dihentlos que fabrican unas arpilleras molt finas y uns velluts de cotó que semblan pa de pessich, ha escampat un ramell de veritat, capassas de salvar á una nació que sapigués escoltarlas?

No, senyors: lo del día es lo que ara van vostés á veure, si 's prenen la molestia de donar ab mí un breu passeig per distints llochs privats y públichs.

PER LAS FIRAS

Els que cada any baixan á véurelas.

UN QUE SE SANGRA EN SALUT

—¿Demá se 'n va á fora? ¿Que fuig del barullo de las festas?

—Del barullo de las décimas.

PASSEJANT

—Potser ens coneix aquesta senyora. ¡Ens mira molt!

¿Venen?... Amunt, donchs.

EN UN CAFÉ

- Mosso, portim un chop.
 —¿Que ja té una dallonsas?
 —¿Una qué?
 —¡Ahl! ¿Que no li han dit res? Fem nn bitllet de Nadal.
 —Molt bé, pero, portim el chop.
 —Es un número magnífich: cap y quá. Tothom ho díu: si ab aquest bitllet no trayém, ens farán una verdadera estafada.
 —Bueno, bueno; el chop.
 —Per xó li deya si ja tenia una apuntació. No 's pensi, no, que no 'n quedan gayres. Y encare, las pocas que no están colocadas las guardém pels parroquians. De modo que..
 —¿Vol fé 'l favor del chop?
 —N' hi ha de duro y de mitj.
 —El chop.
 —La majoria las pren de duro, porque es alló, ¿sab?...
 —El chop.
 —Jo, si fos de vosté, preferiria...
 —¡El chop, el chop, el chop!...
 —¡Voy, home, voy!... Caramba!...

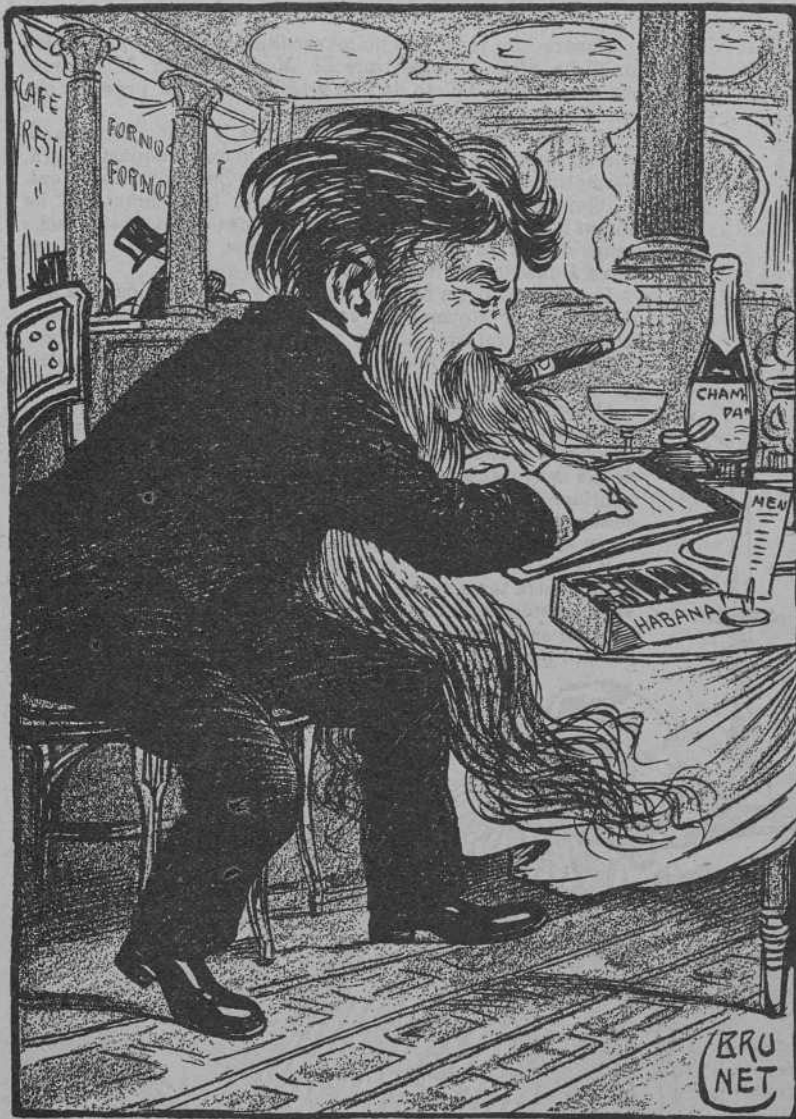
EN UN TALLER

- Ha vingut una comissió á veure si podém donar alguna cosa per ajudar á n' aquests companys qu' encare están en huelga.
 —¿Y qué 'ls heu dit?
 —Que 'ns ho enrahonaríam, y...
 —Lo qu' es jo no dono res: no puch.
 —Ni jo.
 —Ni jo: no están els temps per generositats d' aquestas. Si tornan, digueulos que 'l nostre jornal es curt, qu' estém molt atrassats y que prou feyna tenim si pesant els gastos ab un tirabuquet podém arribar á Igualada.
 —¡Just! Sense passar per Manlleu.
 —Y del décim ¿qué fem?
 —¿Encare no l' heu comprat? Veyám si 'ns quedarém sense. Ja veurás; feyna feta no té destorb. Aquí van las meas cinch pessetas
 —Jo n' hi poso deu: cinch per mí y cinch per la cunyada, que m' ho té encarregat.
 —Jo també vull serhi.
 —¡Y jol!...
 —No us despacienteu, per tothom n' hi haurá.
 —Y al cap-de-vall, si no n' hi ha prou ab un décim se 'n compran dos.

EN UN TRANVÍA

- Conductor, quan siguém davant de can Llibre, fassi el favor de parar.
 —Está bé.
 —¿Qu' encare no hi som?
 —No, senyora: pot contar que si hi fossim...
 —Es que 'm sabria molt greu que passéssim de llarch.
 —No tingui cuydado.
 —Ja ho sé, pero quan una porta pressa y va per lo que ara vaig jo, els minuts li son sigles.
 —¿Que va á buscar un metje?
 —No, senyor.
 —¿Un notari per fer un testament?
 —Tampoch.
 —Donchs ¿qué? ¿Un capellá per ajudar á despatxar á un moribundo?
 —Vaig á comprar un décim, y 'l vull d' aquesta casa del carrer de Fernando que diu que 'ls tenen tan bons.

CARTA DE DON GUILLEM

«Querida Pubilla: Sabrás que ya hemos visto la Castellana, el Retiro, la plaza de la Cebada, Lhardy y otros sitios muy amenos y divertidos. De lo demás no hay nada...»

EN UN TEATRO

—¿Qué me 'n diu de la triple que va debutar el dimars?

—No vaig venir aquell vespre. Volia veure a un amic que m' havia promés una participació en un dècim que fan al despaig, y 'l vaig esperar tres hores al Colón.

—Lo que li devia agradar es la zarsuela estrenada el dimecres.

—Tampoch vaig ser aquí. Anava a entrar, quan vaig adonar-me de que no duya la cartera. Y ab el temor d' haver-la perduda, perquè hi porto passa de catorze participacions de la rifa de Nadal, vaig tornar enrera per convèncem de que me l' havia deixada a casa.

—Y la xiulada d' ahir ¿qué va semblarli?

—¿Creuré que no m' hi vaig fixar? Mentres durava l' escàndol, m' estava al corredor prenent nota dels números d' uns bitllets que fan els dependents del teatro, y 'm va passar tot per alt.

EN UNA CUYNA

—A veure, noya, passém comptes. ¿Que ha portat carn?

—No, senyora, perquè 'l carnicer... Oy, que m' ha dit si vol posar alguna cosa en el seu dècim.

—Dígali que gracias. ¿Qué ha dut, donchs? ¿Peix?

—Anava caríssim!... ¿Sab qui hi he trobat a la pescateria? Aquella noya que servia aquí sota. M' ha deixat posar dos rals en la seva part.

—¿Bédeu haver comprat menuts?

—¡Ay! No hi he pensat. Enrahonant ab la bacallanera, que també fa dècim...

—¿Es dir que porta bacallá?

—No, perquè d' allí me 'n hi anat distreta cap al puesto de la tripayre per veure si encare hi cabian dos ralets més...

—Pero, en fi, ¿qué menjarem, donchs? ¿Qu' es tot aquest pilot de paperets que hi ha al cistell?]

—¡Apuntacións!...

Aquí ho tenen: aixó es «lo del día.»

A. MARCH

¿F'EMHO?

Com mes va mes s' esverina la moda rara, bestial que consagra per Nadal l' abús mes gran: la propina. Ab la excusa de favors

que 's pagan ja prou pagats vos deixan mitj escurats un reguitzell de senyors.

Un tros de cartió pintat y unas ratillas cap al fi serveixen, que ja es serví, d' empréstit dissimulat y 'ns agotan la butxaca melosos, ab bons modals y nosaltres, carcamals assentim a la matraca.

Quan per cosas menos finas se fan huelgas sens parar ¿no 's podria organitzar la gran huelga de propinas?

J. COSTA POMÉS

ORACIÓ

¡PER CARITAT, SENYORAS!

Encare que ja sé que no m' escoltarán, perque per vostés no hi ha altre evangeli que *Le Moniteur de la Mode*, creuria cometre un delict de lesa estètica si en las presents circumstancias jo callés.

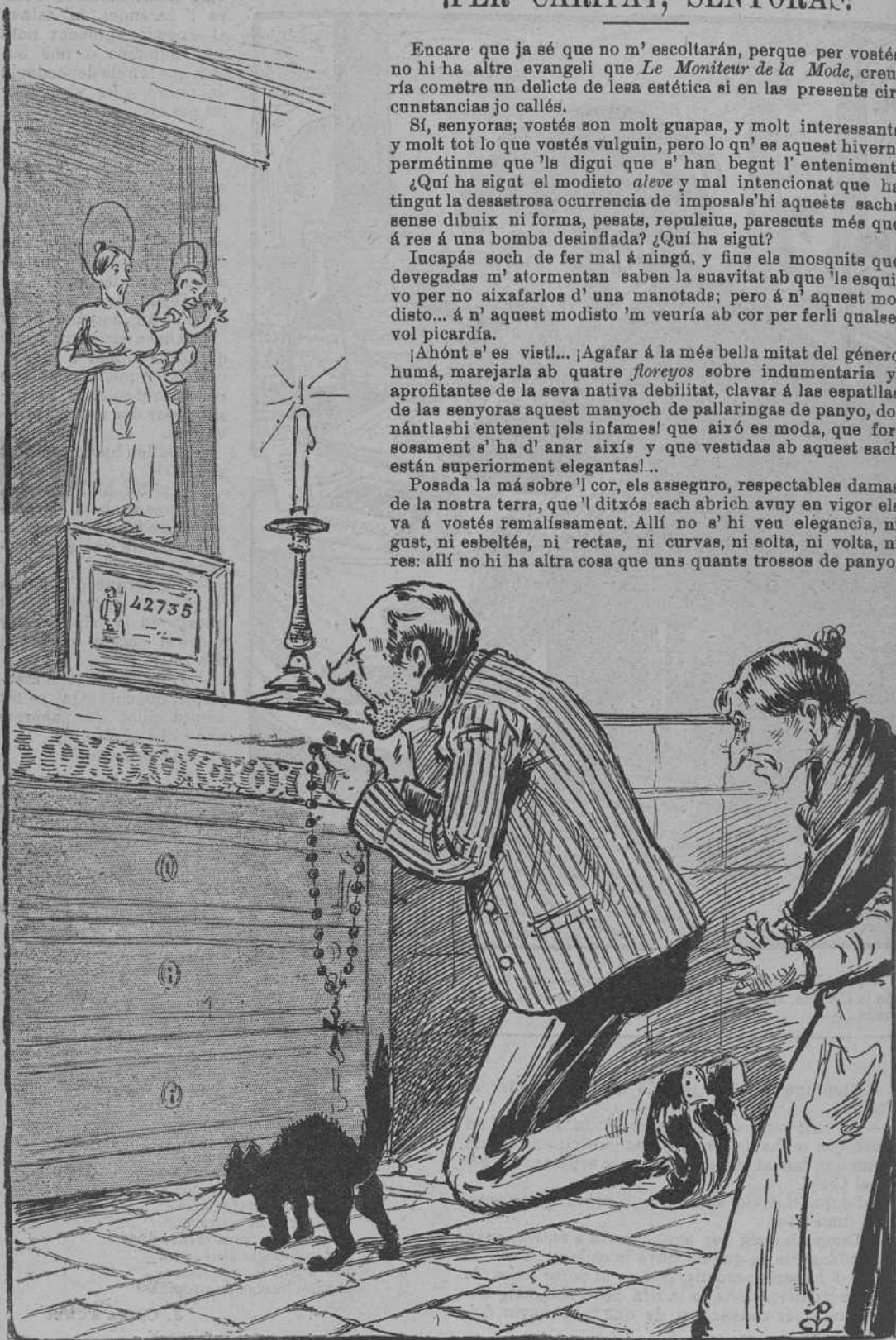
Sí, senyoras; vostés son molt guapas, y molt interessants y molt tot lo que vostés vulguin, pero lo qu' es aquest hivern, permétinme que 'ls digui que s' han begut l' enteniment.

¿Qui ha sigut el modisto *aleve* y mal intencionat que ha tingut la desastrosa ocurrencia de imposals'hi aqueests sach sense dibuix ni forma, pesats, repuleius, pareescuts més que á res á una bomba desinflada? ¿Qui ha sigut?

Incapás soch de fer mal á ningú, y fins els mosquits que devegadas m' atormentan saben la suavitat ab que 'ls esquivo per no aixafarlos d' una manotada; pero á n' aquest modisto... á n' aquest modisto 'm veuria ab cor per ferli qualsevol picardia.

¡Ahónt s' es vist!... ¡Agafar á la més bella mitat del género humá, marejarla ab quatre *floreys* sobre indumentaria y, aprofitantse de la seva nativa debilitat, clavar á las espatillas de las senyoras aquest manyoch de pallaringas de panyo, donántlashi entenent ¡els infames! que aixó es moda, que forsosament s' ha d' anar aixís y que vestidas ab aquest sach están superiorment elegantas!...

Posada la má sobre 'l cor, els asseguro, respectables damas de la nostra terra, que 'l ditxós sach abrich avny en vigor els va á vostés remalissament. Allí no s' hi ven elegancia, ni gust, ni esbeltés, ni rectas, ni curvas, ni solta, ni volta, ni res: allí no hi ha altra cosa que uns quants trossos de panyo,

—Verge immaculada, patrona de la gent de bé, si aquest décim treu, te prometém un ciri de tants pams com mils duros ens toquin.

afegits á la bona de Deu per una cusidora curta de vista y de gambals; un enmatxuch de roba gruixuda que sembla cridar el ganxo d' un drapayre ó 'l bras d' un àngel exterminador.

—¡Pero es modal!— replicarán vostés, arronsant tranquilament las espatllas y fent fer al sach un gesto, que m' agradaría que 'l vejes sin perque 's quedessin en un moment convensudas de la rahó que m' assisteix al sortir á la plasea á combátrel.

¡Es modal... ¿Aquesta sola rahó es suficient pera ofegar la seva voluntat?... Després s' exclamarán de si en Lerroux sugestiona á las masses ab el poder de la seva mágica paraula...

¡Es modal... ¿Qué té que veure que sigui moda, si la cosa es evidentment lletja, repulsiva, inarmónica, bárbara y grotesca?

No se 'n riguin, no; que la qüestió es molt més seria de lo que vostés, parapetadas detrás de las afirmacions del *Moniteur*, poden figurarse.

D' altra manera s' ho pendrian si sapiguessin, com jo sé, las terribles conseqüencias que l' aparició d' aquests inverosímils sachs está portant al seno de las familias.

D' ensá que son moda—prénguinne nota d' aquest dato—á la curia eclesiástica s' hi han presentat vuytanta quatre demandes de divorci.

Y tots els marits que 'l sollicitan diuhen lo mateix:

—No; de la meva dona no 'n tinch cap queixa; pero s' ha posat aquest malehit sach... y vaja, ens hem de separar, perque jo ab alló á prop no hi puch viure.—

Ara no 'ls dich res del número de prometatjes que s' han romput per la mateixa causa, ni de la multitud de noyas que s' arrossegan pels pisos plorant la repentina fuga dels seus aymadors.

¡Y tot per mort d' aquests vituperables sachs, en mal hora vinguts á la vida urbana!..

Créguinme, senyoras y senyoretas; d' amich es el concell y farán molt mal fet no aprofitantlo. Llen sin aquesta aborrible prenda y no 's deixin seduhir may més per semblants adessesis. Animo, que 'l hivern tot just ara comensa y encare hi son á temps.

¿M' escoltan? Bé: Cupido y Himeneu els ho pagaran ab generositat espléndida.

¿No m' escoltan? Perfectament.

Si demá s' troban ab que 'l seu marit las abandona y en lloch d' obsequiarlas á vostés se dedica á jugar al burro; si notan ab estupor que 'l seu ena morat, repentinament tocat de la gracia divina ó del bolet, se retira pel foro y 's fa frare, no ho extranyin ni 's queixin.

Els sachs que vostés s' han empenyat en portar aquest hivern justifican plenament aquests y altres extravíos.

MATÍAS BONAFÉ

UN DESITJ

- Tinch un desitj, espós meu.
 —¿Un desitj? —Sí .. ¡y ab quína ànsia!
 —Demana tot lo que vulguis, ja sabs que t' estimo ab l' ànima.
 —Bé prou que ho sé que m' estimas; pero no voldrás donarme lo que desitjo...
 —Y ¿per qué?
 —Perque es una cosa... —Acaba.
 —Pobre de mí si t' ho deya...
 Si ho sabias me matavas.

A MADRIT

—¿Cómo es que decan ustedes fumar en los tranvías, estando serrados?

A BARCELONA

—¡Papá, papá, 'l pessebre 'm fuig!

A TOT ARREU

—Pos mira, á mí me gusta que las princesas y las infantas tengan niños, porque mus dan rancho extraordinario.

—No digas aquestas cosas...
y escolta bé mas paraulas:
ni que 'l teu desitj costés
tots els diners que hi ha casa;
molt gustós els gastaria
ab l' afany de accontentarte.
—Es qu' es un desitj molt raro.
—Per mes que 'n siga, demana.
—De tú depén el cumplirlo.
—Y 'l cumpliré aixís que 'l sápigas.
—¿Ho dius de veras?
—T' ho juro.
—Donchs corra, envenéna't, máta't.
Desitjo quedarme viuda
per casarme altra vegada.

PERE AMAT

LLIBRES

ANUARIO ESTADÍSTICO DE LA CIUDAD DE BARCELONA. — Año I—1902. — L' Ajuntament de Barcelona rebia sovint treballs estadístics de moltes ciutats estrangeras, veient-se impossibilitada de correspondre, per falta d' ells en la nostra capital. La creació d' un negociat especial, baix la direcció del expert funcionari de aquest ram, D. Manuel Escudé Bartolí, li permetrà en lo sucesiu quedar aýrés en els debers de la bona correspondencia... y molt hi guanyará Barcelona, dat que sense una bona estadística es poch menos que imposible tenir una bona administració.

L' Anuari, confeccionat en el curt espay de un any, conté un gran aplech de datos interessants relatius al territori, á la població, á la natalitat, á la mortalitat, á la vigilancia y seguretat, á la policia urbana, y altras moltes materias, com per exemple Museos municipals, edificis premiats en els concursos que anualment se celebran. Assistencia pública, Hospitals, Justicia, Cementiris, Riquesa imponible, Contaduría municipal, Abastiments, Industria, Comers y Instituciones de previsió.

La major part de aquests datos están testimoniats en documents públics auténtics: altres son deguts á investigacions particulars; pero tot ells sens escepció se donan perfectament coordinats, ab abundancia d' estats y quadros y sos corresponents resums, de manera que al primer cop d' ull se troba lo que 's desitja saber.

No hi ha medi mes eficás que 'ls procediments de la Estadística pera donar á conèixer la fasonía y fins l' ànima de un poble. En el Anuari del Ajuntament se transparenta Barcelona tal com es: sa naturalesa física, sa posició topogràfica, sa constitució urbana, sa divisió y sub divisió administrativa, judicial, parroquial, electoral: el número de sos habitants, la cantitat d' ayre de que disposan, sa naturalesa, estat, classificació per edat, sexo, estat civil, y instrucció elemental: altas y baixas per naixements y defuncions, causas morbosas que produheixen las últimas: condicions de l' administració en lo relatiu á la policia urbana, alumbrat públich, instrucció, beneficencia, y gastos que l' administració ocasiona, segons els saldos anuals dels presupostos: lo que 'ls barcelonins consumim y com treballém, tot aixó comparat ab els datos de moltes altras capitals.

Molts de aquests datos están agrupats per districtes y per barris, podentse deduir d' ells las condicions de salubritat de las diverses fraccions de la població. Aixís es com s' estudian, baix una base segura las reformas higiénicas qu' es precisó empendre.

De igual manera 's patentisan las deficiencias de l' alimentació y la carestía dels comestibles, mals qu' es precisó que l' administració municipal cuidi de remediari, per impedir que 'ls progresos de aquesta gran ciutat parin en sech ó retrogradin considerablement.

No acabaríam may si haguessim de donar una idea complerta de totes las materias interessants y curiosas que tanca aquest volum. Las 600 páginas que conté son molt ben aprofitadas, oferint base de ampliació pels anuaris successius.

Aixís arribarém á saber pel cert lo qu' es Barcelona, aquesta gran aglomeració urbana que tan pasmosament s' ha anat formant en l' espay de mitj sigle, y sabent lo qu' es, coneixerá tothom las sevas necessitats y lo que convé realisar pera satisferlas.

ALTRAS PUBLICACIONES REBUDAS:

Sistema completo de Lectura Modelo, para aprender á leer pronto y bien desde el alfabeto al manuscrito por López Verdaguier.

Sidi Bel-Abea.—Conferencia pronunciada en la Real Sociedad Geográfica por Sixto Espinosa, el 23 de abril de 1902.

Exposición Galofre.—Catálogo de las obras expuestas en el Palacio de Bellas Artes, de Barcelona, precedido de una necrología de este artista por D. Francisco Casanovas.

Discurso inaugural leído en la solemne apertura del curso académico de 1903 á 1904, ante el claustro de la Universidad de Barcelona, por D. Ignacio Valenti Vivó, catedrático numerario de Medicina legal y Toxicología.

RATA SABIA

PRINCIPAL

Continúan las funciones de carácter cómich y lleuger, predominanti 'ls arreglos y traduccions de las obras extrangeras, puig, per lo vist, ja fa temps que 'ls autors espanyols han perdut el bon humor.

Entre las representadas últimament s' hi cantan las tituladas *Durand y Durand*, y *La tia de Carlos*, francesa la primera y la segona inglesa, y totes dugas exhuberants de sal y travessura escénica.

LICEO

Aida ha obtingut una notable interpretació per part dels principals artistas, la primera nit, haventse esmenat en las successivas ciertas deficiencias de las massas.

La Sra. Giudice es una artista valentíssima. A despit de una indisposició que la molestava, interpretá ab son brío acostumat la part de protagonista, fentse aplaudir en molts dels passatjes de l' ópera.

La Fabbri, que debutá ab el paper de Amneris, feu gala de sa veu plena y robusta, que sapigué posar al servey d' una interpretació plena de relleu, sobre tot en el quadro primer del últim acte.

¿Y qué dirém de 'n Viñas? Es un tenor de cap de brot, per la correcció, pel bon portament ab que canta l' *Rhadamés*. Cert que no s' arrebata may, y es que no necessita apelar á certs recursos quí com ell posseheix una veu tan pura y ben timbrada en tots els registres, y domina las majors dificultats ab una facilitat pasmosa. El públich se delectá sentintlo fins en els mes petits pormenors del seu paper, y li tributá aplausos en gran y una verdadera ovació al emetre una nota brillantíssima en el duo del acte ters.

Molt bé 'l Sr. Nestor de la Torre qu' es artista ben equilibrat, lo mateix com á cantant que com á actor.

Y 'l baix De Grazia sapigué donar importancia al paper secundari de gran Sacerdot. No 'n gastan las comunitats de las iglesias de veus tan rondonas y plenas, com la del gran Sacerdot de l' *Aida* del Liceo. Ni 'pels enterros y funerals de primera classe se 'n troban que ni de lluny puguin competirhi.

ROMEA

Qui no té res que fer, el gat pentina duya per títul una comedieta de D. Albert de Sicilia Llanas estrenada di lluns passat. Y dihém duya, porque á horas d' ara ja no se 'n deu cantar gall ni gallina. El aplaudit autor de *Don Gonzalo* va errar el camí al suposar que 'l públich aguantaria impassible y molt menos encare ab agrado una serie de monólechs, que per ben escrits que siguin sempre 's portan la launa, lligats ab una acció fluixa á tot serho.

La obreta, donchs, no va obtenir els plácemes del auditori del carrer del Hospital, y ho sentim per tractarse del veterano escriptor festiu, l' *Ardid* de la literatura catalana.

Y per un altre cop; procuri senyor Albert, que no ha-

PARENTIUS DE LLOGUER

—De mare no puch ferte'n porque ja 'n faig d' una que 'm té contractada pels vespres; pero si vols que 't fassi de tia á las tardes...

guém de variar el ditxo, base de la seva comedia, exclamant: *Qui no té res que fer, escriu comedias dolentas...*

NOVEDATS

Havent terminat en Frégoli 'ls seus compromisos, s' ha fet algun que altre viatjet *De la Terra al Sol*, mentres s' estava montant l' espectacle *Hooping the Hoop*, ab el qual ha de debutar Miss Mina Alix, qu' es, segons sembla, una dona intrépida com ella sola.

Ja no s' hauria de dir *Alix*, com el company de 'n Villaverde.

Pero aixís com l' home de la por al servey de la monarquia, á la hora menos pensada se 'n vá anar de bigotis, vostés veurán com Miss Mina s' aguanta sense caure, venent las lleys de la gravetat, que per aixó serveixen els ángels, per tenirse en l' ayre.

CATALUNYA

Casi un se reconciliaría ab els músichs de l' orquesta que 's declaran en *huelga*, si ab motiu de haverse de prescindir del seus serveys de bufadors y rascadors, las empresas possessin obras tan saladas y xispejants com la titulada *La Zahori* dels germans Quintero. No sempre m' agradan aquests autors, que devegadas son fluixos en la estructura de las sevas obras y lánguís en el desarrollo de las mateixas; pero en produccions com la *Zahori*, que casi queda reduhida á un senzill diálech plé de castís sabor popular, s' ha de reconixer qu' están en el seu element.

La Sra. Alba y 'l Sr. Cerbón van donar á sos respectius papers una interpretació adequada, plena de vida y naturalitat.

Obretas aixís son molt més gustosas que moltes que se 'n estrenan ab el seu corresponent *nyigo-nyigo*, y que ni per la lletra ni per la música van en lloch.

GRANVÍA

A benefici dels Srs. Alcalá y Castillo s' estrená dilluns *La Camarona*, lletra dels Srs. Perrin y Palacios, música del mestre Jiménez.

En el llibre sobresurten alguns diálechs de un gust bastant picantó, y en la partitura un tango que 'l públich volgué sentir una segona vegada.

ÍNTIM (LAS ARTS)

La sessió efectuada dimecres de la passada senmana va tenir l' alicient de dos estrenos y resultá la més agradable per la varietat dels temas.

La casa de la ditxa de 'n Benavente es un quadret realista, pintat ab molta vida y plé de observacions que personalisan al autor, un dels que 's preocupan més del veritable art en el teatro. D' assumpto senzill, potser massa, l' acció 's presenta débil al públich que, no obstant, escolta ab gust el diálech qu' es cuidat y no rasreja un sol instant.

Eridon y Amina de Goethe, traducció de Joan Maragall, es una exquisitat artística y psicológicament parlant. Model de idilis bucòlics, conté la ingénua picardia dels moralistas clássichs vestida ab un ropatje literari qu' enamora, y que 'l senyor Maragall ha tingut á bé trasplantarnos ab tota fidelitat y tot amor, respectant sempre l' original y admirant al autor.

Els actors insegurs.

El decorat y el conjunt bé, com sempre.

Avuy vá *L' ordinari Henschel*, de Hauptmann.

Havem tingut ocasió de veure las novas pel·luculas que s' han exposat aquests díes en l' acreditat *Cinematógrafo Napoleón*, y créguin que n' hem surtit admirats de debó per la qualitat de las vistas y pels assumptos, tots ells d' actualitat y trascendencia.

Darrerament s' ha donat una pel·lucula titulada *Lourdes* que agrada sobre manera, y ahir va estrenarse 'n un' altra ab el títol de «Reino del Océano» y una de género humorístich que porta per nom «Rapto en automóvil.» Els programas son diariament espléndits y variats.

N. N. N.

DAVANT DEL «ELDORADO»

—¿No es aquí que diu que necessitan músichs?

A CAL ADROGUER

EL NEN:—[Mitja lliura d' arròs!

EL DEPENDENT:—Ves, noy; no estém per arròs ni tonterías: tenim massa feyna ab això de las apuntacions.

y 'm vaig trobar, senyors, en plena fira,
en carrers molt estrets,
y vulgas que no vulgas, vaig sé un naufrach
d' aquella mar de gent.
(¿Eh, quína frasse?) Donchs no m' esperava
mal naufragi després!
Dech confessar que fins m' hi vaig distreure
de bell comensament;
no n' hi havia per menos, figureu vos
qu' en allí, caballers,
vaig descubrí una gran psicología
nova absolutament,
que té per base: *Digam lo que compres*
y 't diré tú le qu' ets.
Vaig veure un senyor vell, cara de sátir,
comprant al regateig
al peu d' una escaleta, el cós sens ánima
d' una... ¡*Mare de Deu!*
Un polítich, vaig veure, dels que 's giran,
comprá un *molí de vent*
y una figura que semblava en Maura
vestit de *Sant Joseph*.
Vaig veure una xicota guapa, fresca
y de mirada ardent,
que á sota 'l devantal hi duya un *Ninyo*,
regalo del promés.
Una dona casada de vuyt mesos
volia un *Naixement*.
Un propietari s' emportava *casas*
y *pobles y poblets*.
Un noy de disset anys, de casa bona,
se feya ab els *Tres Reys*.
(Uns tres reys que semblaven tres pallasos
á dalt de tres camells).
Una vella se 'n duya una *filosa*;
un *corrido*, un *porquet*;
dugas noyas decents, un *parell d' angels*;
un *de fora*, un *pages*.
Una dona de mon de las que 't cridan
al peu de certs carrers,
una *Samaritana ab un pou fondo*
y son *blanch remadet*.
Un *fart*, un *olla*; un tonto un *tros de suro*;
un poeta un *feix de vert*;
un pobre, un *burro carregat de llenya*;

un rich, un *llenyer*;
La gent de rals, *gallinas y pollastres*;
els ganduls, un *paller*,
alguns treballadors, *uns bous que llauran*;
y tot el poble, *béns*.
Aixís embadalit ab la hermosa
d' aquest descubrimt,
vaig trobar-me rebent cops á la esquena,
trepitjadas als peus
y moltas impressions, qu' es una cosa
que no cou casi gens.
Lo qu' encare 'm cou ara es l' ull esquerra,
puig el pobre pacient
rebé la introducció d' una *montanya*
de suro llarch y estret,
que duya al bras un tipó *pessebrista*
que per poch l' ull me treu.
Al sentir-se ferit mon pobre *globo*
quína cohissor ¡fills meus!
Vaig veure las *estrellas* en plé dia,
vaig véureho tot vermell...
y al bárbaro *oculista* malehirlo
desde 'l cap fins als peus.
Quan se gira y 'm diu: «Dispensi» 'm trobo
que 'ls dos ens coneixém.
—Hola, es vosté?—va dir-me.—¡Si que ho sento!
—¡Recristo, jo també!
Va haverhi explicacions ceremoniosas,
excusas, cumpliments...
y al anársen va dir-me 'l senyor *Casas*,
(que 's deya *Casas*, ell):
—Aquest any vull que 'l vegi 'l meu *pessebre*,
l' espero, ¿vindrà, eh?—
(Té gracia, vol que 'l vegi y si 'm descuydo
me fa borni, el ximplet).
Fregant-me l' ull y la cohissó aguantant-me
vaig despedirme d' ell,
boy pensant: Ahont 'niré aixís que tú 'm deixis,
es á can *Barraquer*...
Y veus aquí, per qué deya al principi:
¡Ojo, senyors! qu' avuy som en un temps
en que un no gosa ¡Válgam Santa Lluçia!
refugirse de res enterament.

PEP LLAUNÉ

ESQUELLOTS

Si se li haurán estufat las patillas al nostre Excelentíssim Alcalde de R. O.!

Primer visitas á la real familia, després entrevistas ab els ministres, y per fi de festa grans techs oferts pels seus colegas de Madrit.

Als quals els hi dirá D. Guillém:

—Vinguin á Barcelona y procuraréu correspondre.

Y si bé's mira aquesta es l'única manera de demostrar que tant Madrit, com la capital de Catalunya, passen una gran crisis de treball, que fa necessari que 'l govern sigui generós ab ellas.

En aquest punt els alcaldes de las dos ciutats rivals s' han unit.

Y al menjar junts han demostrat que quan tenen un empenyo, son molt capassos de anarse'n á la fonda á demostrar las sevas energías.

TORNANT DE LA FIRA

Y á demostrarlas fins al extrém de fers'hi ab las dents.

Totas aquelles denúncias de 'n Puig y Cadafalch sobre que 'ls diners de las brigadas se destinavan á subvencionar periódichs, han quedat reduhidas á res.

Varen venir las explicacions, y ja no eran els periódichs els que percibían subvenció, sino alguns redactors dels mateixos els que cobravan sou. Aixís ho sostenia, fentse alguns passos enrera l' estarrufat perdigot.

Pero ni tan sols aixó ha resultat cert. Garbellada la denuncia, els periodistas en plural se tornaren un sol... y aquest acabá per declarar que no formava part, actualment, de cap redacció; y que per un sou mesquí desempenyava cárrech en una de las oficinas, á plena satisfacció dels seus superiors.

Aquesta repetida serie de planxas han convertit al Sr. Puig y Cadafalch en nn gimnasta de primera forsa.

Ja té company el Sr. Cambó.

L' un y l' altre quedan á disposició de las empresas de Circos eqüestres, per efectuar sos primorosos treballs en la barra fixa.

Vels'hi aquí que quan tothom se figurava que 'l Sr. Maluquer y Viladot havia anat á Madrit en combinació ab D. Manuel Henrich á pescar la vara de alcalde de Barcelona, va

—Vaja, una casa y una figureta. ¿Estás contenta?

—Francament, mes m' hauria estimat un bod de pell.

MENJAR DE PLOMA

Virám de tot l' any.

venir la *Gaceta* revelant que lo que havia pescat era la Fiscalia del Tribunal Suprém.

Pretenia una regalía y li han donat una breva.
Y ja se l' está fumant.

***
Els Maluquers, originaris de la provincia de Lleyda, han sigut tot temps unas formiguetas per casa seva, com altras no n' hi haja.

En el seu país es molt popular un ditxo sintetisat en dos preguntes y altras tantas respostas:

- ¿Qu' es lo qu' enganxa més que un ganxo?
- Dos ganxos.
- ¿Y més que dos ganxos?
- Un Maluquer.

¡Be 'n feya d' anys que 'ls jardinetes de la Plassa del Duch de Medinaceli estavan tancats per una reixa!

Donchs ara la tal reixa desapareix, y 'ls jardinetes aquells serán accessibles tant de nit com de dia.

En vista de la qual jo fins me temo que á l' hora menos pensada l' estatua de Galcerán Marquet, veient franquejada la sortida, 's desperjará columna avall y tocará pirandó.

Fa tants anys que 's troba a' llá dalt tota sola, que per forsa ha de sentir rodaments de cap... sobre tot si comensa á encaparrarse, preguntantse: —¿Qui soch jo?

***
No sé si saben que la tal estatua va ser erigida, com qui diu á la babalá, allá á mitjans del passat sigle.

De Galcerans Marquets, tots ells almiralls, se 'n contan dos ó tres en l' Historia de Catalunya, y al acordar erigir una estatua á Galcerán Marquet, aquell Ajuntament no va cuidar-se de determinar á quin d' ells anava dirigit l' obsequi.

Per lo tant si algún día desapareix l' estatua no ho trobin extrany.

Será que haurá anat á la parroquia en busca de la fé de batisme.

Llegeixo:

«Asegúrase que en Carnaval se habrán concedido dos millones de subvención á los Ayuntamientos de Madrid y Barcelona, y que el rey habrá visitado la capital catalana.»

El Sr. Boladerec, ara qu' es á Madrit, s' hauria d' empenyar en que vingúes per Carnestoltas, días en els quals reyna á Barcelona una extraordinaria animació.

Pel Saló Parés ha desfilat aquests días un concurs numerós á admirar els quadros dels artistes que componen la *Sociedad artistica y literaria*, entitat composta per alguns artistes, més aficionats que á congregaree ells mateixos, á reunir el fruyt del seu pinzell.

¡Y qué bé ho fan!

Allá apareixen els Urgells, pare y fill... el primer tornant á las marinas de sos primers anys, impregnadas de aquella misteriosa sugestió melancólica que 's fica dintre del cor; el segón ab un bon número de quadrets que 'l graduan de mestre.

Allá en Galwey ab sas notas camperolas anegadas d' ambient; y en Ribera ab una *Lectora*, ferma, irrepresentable; y en Cusi, ab un *Carnaval*, dos expressivas figuras femeninas modeladas á la perfecció dintre de las tonalitats de la llum artificial; y en Brull, y en Tolosa y en Vilallonga, ab quadros tots ells dignes de la seva respectiva firma.

MUNICIPAL BON VIVANT

—Pero ¿de quin modo t' ho arreglas per engreixarte aixís?

—Muy sencillo: como estoy de punto en el cuartelillo de la llet *materializada*, de vez en cuando doy una escapada al depósito del chénero.

ELS NOSTRES ESCOLARS

—¡Al últim!... Després de nou dies y mitj de classe, ja 'ns convenia tres ó quatre setmanas de vacances.

En Tamburini ha donat un pas immens ab son triptich *Quento celestial*, deliciós en tots conceptes, per l' idea—una noyeta que pregunta á San Pere si podrà entrar al cel ab la nina—y per la execució soberanament primorosa.

Y en Graner se 'n endú la palma ab son *Cambi de gresol*, epíssodi de un dels treballs de forn de vidre: un verdader quadre de Museo; una maravella de vigor en el grupo de treballadors, y un esclat de foc qu' enlluerna y dona l' impressió completa de la xardor de las fornals... Y com si ab aquesta obra no 'n tingués prou, exposa encare alguns altres quadros, entre ells un *pescador de canya* qu' es la visió més justa del mar qu' hem vist may fixada sobre la tela.

Un aplauso calurós al gran artista, vencedor de dificultats, un aplauso que pot ben compartir ab tots y cada un de sos companys d' exhibició.

Un se queda blau al llegir certes noticias.

Com per exemple la de la repentina transformació del bosch de Schaza (Russia). Era un bosch centenari, ple de vegetació pomposa. Tot d' una van sentirse sota terra uns estrépits, com de canonades; el bosch va enfonsarse y, en son lloch, s' hi vá formar un llach grandió.

De manera que la Naturalesa ha volgut fer la competència als escenógrafos.

¿Ahont anirém á parar per aquest camí?

De totes maneres, per evitar desgracias, se li hauria de demanar que toqués el pito, com s' efectua en els teatros al donarse als tramoyistas la senyal de las mutacions.

El mecánich Manlicker, inventor del fusell que usa l' exercit austriach, n' ha tret un de més perfeccionat qu' es, segóns diuhen, de repetició automática.

Jo crech que no anirém bé fins qu' en lloch de fusells automàtics s' inventin autómats que 'ls disparin.

En lloch de soldats de carn y ossos, ninots mecánichs que fassin la guerra.

Y aixís, sense efusió de sanch, la victoria sería

per la nació que 'ls construhís més enginyosos y perfeccionats, que sería sempre la nació més adelantada.

En aquesta forma la guerra ja no fora una manifestació de barbarie, sino de progrés y de civilisació.

Suposa *La Perdiu*, encare que no s' atreueix á afirmarho del cert, que 'l motiu de haverse retirat l' ópera *Acté*, fou degut á pressió que 's feu sobre l' empresa, donantli á entendre que l' obra sería reventada ab tota sanya y mala fé. A tal efecte insinua que s' estavan buscant firmas entre 'ls abonats.

Com aquest tráfech de las firmas y de las pressions acostuma á ser el sistema qu' emplean els companys de causa, res te de particular qu' en la ocasió present á *La Perdiu* hasta 'ls dits se li antoixin perdigots.

Del discurs de 'n Maragall als escolars de la Federació catalana:

«Sobre tot, demaneu la lluna, amichs meus, desde aquest vostre recinte de ideal, y no 'n tingueu cap dupte, la lluna anirà venint.»

Es lo que fan els més dels regionalistas, ja sigan escolars, ja no 'n sigan: demanar la lluna.

Y está clar, se n' han de tornar al llit perque alló es la lluna.

Una familia ha enviat á la criada á la droguería á comprar té.

El fadrí li pregunta:

—De quina mena 'l vol, aixerida: ¿vert ó negre?

Resposta de la *Menegilda*:

—Lo mateix te: el meu amo es cego, y tant li será un color com l' altre.

QUENTOS

Un home de negocis, de conciencia elástica y de procediments sospitosos, no per aixó logra salvar la seva situació y ve un día que dona la tamborella definitiva.

No hi ha remey per ell: s' ha de declarar en quiebra.

Un día, desahogantse ab un amich, li diu:

—Tú millor que ningú sabs que 'l meu camí ha sigut sempre d' espinas.

Y l' amich li respón:

—¡Vaya si ho sé!... Y per aixó res te d' extrany que la teva reputació n' haja sortit tan esquineada.

Un viudo torna á casarse ab una dona que tenía més de cinquanta anys.

El marit, al presentarla als seus fills, els hi digué:

—Aquí teniu á la vostra nova mare.

—¡Papá!—li observá 'l seu primogénit.—¿Cóm t' atreueixes á dir qu' es nova sent tan vella?...

Antoni López, editor, Rambla del Mítj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olin, 8

Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

JARDINS
D' ESPANYA
PER
SANTIAGO
RUSIÑOL

Preu: 40 pessetas

Any 28 de sa publicació — S' ha posat á la venda

El mes popular dels Almanachs politichs

NOVA EDICIÓ

DRAMAS
RURALS

PER
VÍCTOR CATALÀ

Preu: 3 pessetas

Novetat

MARINES

Y

BOSCATJES

Un tomo en octau, Pessetas 3

J. RUYRA

S' acaba l' edició del

Almanach de «La Esquella de la Torratxa»

Preu: UNA pesseta

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém d' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.

FLORS D' HIVERN

Entre mirada y mirada,
¡hi va tan bé una ensumada!